

1. Előadás Bevezetés az „Ár-és piacelméletbe”: Miért éppen piacelmélet?

Kovács Norbert
SZE KGYK, GT

Az előadás menete

- Oktató, követelmények és a tárgy bemutatása
- Félévi követelmények ismertetése, kötelező irodalom, számonkérés, a tantárggyal kapcsolatos gyakorlati tudnivalók megbeszélése.
- Bevezetés az Ár-és piacelméletbe

Oktató és elérhetősége

- Kovács Norbert, egyetemi tanársegéd
- Kutatási terület, oktatott tárgyak
- e-mail: kovacs@szek.sze.hu
- tel.: 06 96 503 400 / 3017-es mellék
- fogadóidő helye és időpontja: ig. épület 603/a, kedd 13:30-15:00, péntek 8:00-9:30
- egyéni honlap: http://gtk.sze.hu/staff/kovacs_norbert/

A tantárgy bemutatása

- 1 félév, heti 4 óra
- Ár-és piacelmélet
- Fontos: Mikroökonomia elemzési eszköztára
- Hangsúlyos szerepet kapnak:
  - A „tökéletes verseny” modelljétől eltérő helyzetek elemzése
  - A mikrogazdaságtan és az üzleti tudományok
  - Piaci szerkezet hatása a vállalati üzletpolitikára
  - A piaci verseny kontrollja: célok, szerepek és hatások

Követelmények

- **Számonkérés módja:**
  - Beadandó dolgozat
  - Írásbeli vizsga (vagy Szóbeli, tekintettel a hallgatói létszáma)
- **Kötelező irodalom:**
  - Lynne Pepall – Daniel J. Richards – George Norman [2008]: Piacelmélet – Modern megközelítés gyakorlati alkalmazásokkal, HVG Kiadó, Budapest
  - Dennis W. Carlton – Jeffrey M. Perloff [2006]: Modern Piacelmélet, Panem, Budapest
- **Ajánlott irodalom:**
  - A témához kapcsolódó külföldi szakirodalom.
  - Könyvek, folyóiratcikkek, weboldalak

A félév témakörei

- Bevezetés és elméleti háttér – Miért éppen piacelmélet? Alapvető elemzési eszközök.
- Piaci szerkezet és erő, technológia és költségek
- Monopolerő-és monopolista viselkedés – Árdiszkrimináció és monopólium: lineáris árképzés és nem lineáris árképzés
- Monopolerő-és monopolista viselkedés – Termékválasztás és minőség, csomagban történő értékesítés és árukapcsolás

---

A félév témakörei

- Oligopol piacok: statikus játékok, árverseny, dinamikus játékok
- Versenyellenes stratégiák – Korlátozó árképzés és belépéstől való elrettentés
- Versenyellenes stratégiák – Kiszorító magatartás, árrogzítés
- Versenyellenes stratégiák – Ismételt játékok, Összejátszás a gyakorlatban

---

A félév témakörei

- A vállalatok közötti szerződéses kapcsolatok – Horizontális fúziók
- A vállalatok közötti szerződéses kapcsolatok – Vertikális és konglomerátum típusú fúziók, vertikális árkorlátozások
- A vállalatok közötti szerződéses kapcsolatok – Nem árjellegű vertikális korlátozások
- A verseny nem árjellegű eszközei – Reklám, piaci erő, információ, márkanevek

---

A félév témakörei

- A verseny nem árjellegű eszközei – K+F, szabadalmak és szabadalmi politika
- Új trendek a piacelméletben: Hálózatos javak, aukciók és aukciós piacok

---

Miért éppen piacelmélet?

- 1990-től napjainkig hatalmas fúziós hullámok és árháborúk
  - Airbus vs Boeing
  - Coca Cola vs Pepsi
  - Bayer vs Aventis
  - AOL és Time Warner
- Szakadék az elmélet és a gyakorlat között???
- Mi is a célja az Ár és piacelméletnek?

- Industrial organization, price theory = piacelmélet (?)
- Perfect competition, perfect monopoly. Mi van ezeken innen és túl?

Mit vizsgál tehát a piacelmélet?

- Mi történik, ha csak két- vagy három vállalat van a piacon?
- Hogyan fullad ki a verseny motorja, ha korlátozott a versenytársak száma?
- A P az MC-hez konvergál? Vagy a verseny a marketingtevékenységben, vagy más terméktámogatásokban nyilvánul meg?
- A K+F lesz a verseny hajtóereje?
- Hogyan jönnek létre a monopóliumok?

Mit vizsgál tehát a piacelmélet?

- Ha létrejöttek mit tehetnek a piaci erő megőrzése érdekében?
- Mit jelentenek a belépési korlátok? Ki hozza létre, ki kontrollálja ezeket?
- Mi a „piacfelügyelet” szerepe és mozgástere?

Mit vizsgál tehát a piacelmélet?

- A nem tökéletes verseny háttérében: egymással összefüggő döntések sorozata, stratégiai interakciók összessége. Hogyan határozzuk meg ebben a környezetben a vállalat optimális döntését?
- Reakciókra adott reakciók folyamatos kölcsönhatásban...
- Összességében: mi történik az imperfect competition kódós világában? Milyen kimenetek figyelhetők meg?

Miért „nem tud pontos” válaszokat adni a piacelmélet?

- Az imperfect piacok sokfélesége
  - Vállalatok száma, piaci ereje
  - Termékek...
  - Értékesítés...
  - Földrajzi tér...
- Ha a vállalatvezetői döntésekből szeretnénk kiindulni...
- Nemcsak áralapú döntések!
- Terméktámogatási és piacralépési döntések! – Pepsi 2002, Southwest Airlines, OTP 2000-es évek, külföldi vállalatok megjelenése KKE piacokon!

Hogyan tanulmányozzuk a piacokat?

- Keynes [1922]:
„A közgazdaságtan elmélete nem szolgálat azonnal alkalmazható, véglegesen lezárt következtetésrendszert a a politika számára. Inkább egy módszer, mintsem tételek rendszere; a gondolkodás egy módja, mely a pontos következtetések levonását segíti elő alkalmazói számára.”

Hogyan tanulmányozzuk a piacokat?

- Stratégiai interakciók következtében – játékelméleti modellek a market outcomes tanulmányozásában
- Modellek és a valóság
  - egyszerűsítés, lényegi tulajdonságok, áttekinthetőség

Elmélettörténeti áttekintés

- 1776: Nemzetek gazdagsága
  - *„Ugyanazon foglalkozású emberek még multság és szórakozás céljából is ritkán jönnek össze anélkül, hogy megbeszéléseik a közösség elleni összeesküvésben, vagy az árak emelésére szolgáló megállapodásban ne végződjenek”*
  - *„A monopolisták azáltal, hogy a piacot állandóan áruhiányban tartják és annak hatékony keresletét sohasem elégitik ki, az áruikat sokkal a természetes áruknál drágábban adják el...”*

Elmélettörténeti áttekintés

- 1890: USA, Sherman Act
  - Standard Oil, American Tabacco
  - Konszenzus született a verseny fenntartásáról
  - A Sherman törvény tilt minden olyan szerződést, megegyezést, szövetekezést, mely a verseny korlátozására irányul, továbbá jogellenes cselekedetnek tartja a monopolizálásra való törekvést
  - Megelőzés és vádemelés
    - 1897 Trans-Missouri Freight Association /United States vs. Trans-Missouri Freight Association 166 U.S. 290 (1897) /, 1898 Addyston Pipes esetek /United States vs. Addyston Pipe & Steel Co. 85 F. 271 (6. Cir.1898) /
    - Az elmúlt években: Archer Daniels Midland, Sotheby's, Hoffman-LaRoche
    - Standard Oil ügyében 1911-ben a Legfelsőbb Bíróság /Oil Co. vs., United States , 221 U.S. 1 (1911)/

Elmélettörténeti áttekintés

- 1914: Clayton Act
  - 3. szakasz: az árukapcsolás és a fogyasztómegítévesztés/kényszerítés korlátozása
  - 4. szakasz: teret nyit a kártérítésre
  - 7. szakasz: a versenyellenes fúziók megelőzése
- 1914: Szövetségi Kereskedelmi Bizottságról szóló törvény
- 1920: U.S. Steel ügy...
- ..., melynek hatására a közgazdaságtudományban megjelennek az első piacelméleti tanulmányok

---

Elmélettörténeti áttekintés

- Edward Chamberlin [1933], Edward S. Mason [1939]
  - Olyan közgazdasági eszköztár kialakítása, mely segít a versenypolitikai döntések meghozatalában
  - Fő kutatási kérdések a kezdeti időkben:
    - Hogyan szerveződik az iparág termelése?
    - Milyen jellegzetességei vannak a piac szerkezetének?
    - Mekkora a piaci szereplők?
    - Vannak-e egyértelműen azonosítható belépési korlátok?
  - Ennek vizsgálata nem elegendő!
    - Mi a kapcsolat a szerkezet és a piaci kimenet között???

Az SCP-paradigma

- Mason [1939, 1949], Bain [1951, 1956], Mann [1959]
  - Structure
  - Conduct
  - Performance
- Alfa: Tökéletes verseny, Omega: Monopólium
- Cél: A társadalmi jólét védelme
- Közben: 1936: Robinson-Patman Act

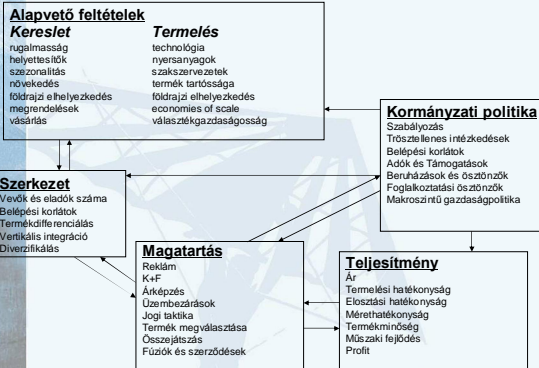

Az SCP keretrendszere

A szerkezet alapú elemzés dominanciája

- 1945: Alcoa döntés
- 1946: American Tobacco, Ligget & Myers, R.J. Reynolds
- 1962: Brown Show ügy
- 1967: Utah Pie eset
  - A vállalatméret explicit figyelembevétele a bírósági döntés során – SCP-paradigma!!

Az „árelmélet”

- George J. Stigler [1968]
- Játékelmélet
- Tranzakciós költségek elmélete
- Megtámadható piacok elmélete

Játékelmélet

- Neumann & Morgenstern [1944], Nash [1951], továbbá: Shelling, Selten, Harsányi
- A játékelmélet a piaci szereplők közötti stratégiai interakciók elemzésének legfontosabb eszköze
- Hatására a piacelmélet jelentős átalakulása: NEW IO

Tranzakciós költségek elmélete

- Chicagói iskola:
  - Coase, Posner, Borkot, Peltzman, Williamson
  - Nemcsak az árak a jelentősek, hanem a tranzakciós költségek!
  - Kutatási hipotézisek alapgondolatai:
    - Tranzakcióhalmazok alternatív lehetőségei
    - Piac és a saját erőforrások használatának relatív költsége
    - A tranzakciós költségek nagysága objektív és szubjektív tényezőktől egyaránt függ

---

Megtámadható piacok elmélete

- 1956: Bain – a gyökerek
  - Baumol, Panzar és Willing [1982]
- Milyen veszélyt jelentenek a piacra nézve a potenciális belépők?
